

4 יציאת מצרים גזרות ושיעבוד, עשר המכות והגאולה

חשוב לדעת

ופסח ה'

לפני שפרעה מלך מצרים ניאות לאפשר לבני ישראל לצאת מגבולות ארצו, ספגו המצרים עשר מכות קשות. האחרונה, והקשה מכולן, הייתה 'מכת בכורות', שהביאה למותם של בכורי מצרים בתוך זמן קצר החל מחצות הלילה. רק בכורי ישראל שנותרו בבתיהם לא מתו, וכך כתוב (שמות י"ב, כ"ג): "ועבר ה' לנגוף את מצרים וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות, ופסח ה' על הפתח ולא ייתן המשחית לבוא אל בתיכם לנגוף". זה גם המקור לשמו של חג הפסח - הפסיחה על בתי בני ישראל במצרים.

אראנו נפלאות

מה נשתנה, עבדים היינו. מתוך הגדת רוטשילד, איטליה, לפני למעלה מ-500 שנה.

חג הפסח מתאפיין בשמחה ובהרחבה גדולה. בליל הסדר אנו מסבים כבני מלכים, השולחן ערוך בכלים נאים והשמחה רבה. בגמרא (פסחים פ"ה ע"ב) מתוארת שמחת אמירת ההלל בעת קריאת ההגדה:

"אמר רב משום רבי חייא: כזיתא פסחא והלילא פקע איגרא" (אוכלי הפסח אכלו רק כזית, אבל שירת ההלל בקעה את הגגות). הגמרא מספרת זאת דווקא על פסח מצומצם, שנעשה בירושלים בשעה שהייתה נצורה על ידי רבשקה, שרו של סנחריב. רבשקה עלה על החומה בליל פסח וראה את האנשים עורכים ליל סדר בשמחה עצומה, באמונה ובציפייה לגאולה. אז הוא הבין שכוחו לא יעמוד לו והוא ייכשל במלחמתו נגד עם ישראל.

חג הפסח מבטא את הציפייה לגאולה. גאולת מצרים היא מעין דגם לגאולה הגדולה שמצפה לנו, כפי שנאמר: "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" (מיכה ז', ט"ו).

גלות מצרים נמשכה 210 שנים, ואילו הגלות שלנו נמשכת כבר קרוב לאלפיים שנה, שבהן עבר עם ישראל רדיפות ושיעבוד. עובדה זו לבדה יכולה להעיד שהגאולה מגלות זו אמורה להיות גדולה לאין ערוך מגאולת מצרים. הגאולה האחרונה מכניסה אותנו אל ימות המשיח, שיביאו את העולם כולו ואת העם היהודי למצב שלם שאין אחריו גלות. כשם שגאולת מצרים באה על ידי משה רבנו, כך הגאולה הקרובה תבוא על ידי משיח צדקנו, שיש בו ניצוץ מנשמת משה, והוא יתקן את העולם כולו מתוך חיבור שלם אל הקדושה.

סעודת משיח

בשביעי של פסח, היום שבו התרחש נס קריעת ים סוף, עורכים סעודת משיח. הרבי הרי"צ, השישי לשושלת חב"ד, מביא בשם אביו שהבעל שם טוב קרא כך לסעודה משום שביום זה מתגלה הארת המשיח. הרבי הרש"ב גילה כי בסעודת משיח שותים ארבע כוסות יין ומכוונים בהן לגאולה האמיתית והשלמה.

הסיפור החסידי - חירות הנשמה

אל מחנות העבודה שבסיביר נשלחו חסידים רבים בשל היותם דתיים שומרי מצוות, ביניהם גם ר' אהרון. לקראת חג הפסח ביקשו החסידים ממשפחותיהם לשלוח להם חבילות ובהם מצרכים כשרים לפסח. לקראת פסח תש"ג, הפסח השביעי של ר' אהרון במחנה, הוא ציפה, כהרגלו, לחבילה מהבית, אך היא לא הגיעה לידיה. כמה ימים לפני החג פנתה אליו המפקחת ושאלה: "מהי מצה? מהו חג הפסח?" ר' אהרון ענה לה בכנות. "ואם לא יהיו לך מצות?" שאלה. "אז אוכל תפוחי אדמה." "ואם לא יהיו לך תפוחי אדמה?" המשיכה המפקחת להקשות. "אז אצטרך לרעוב", ענה בלי לחשוב פעמיים. "שמונה ימים?!" ענה ר' אהרון: "אני מקווה שבעזרת ה' אצליח להחזיק מעמד".

הגיע הפסח. מצות ויין אין, וגם לא פירות וירקות. בליל הסדר הזמין ר' אהרון שני אסירים יהודים נוספים לערוך יחד את ליל הסדר. לתדהמתם, הוא הוציא שלוש מצות והניחן על השולחן. השלושה ערכו את הסדר מתוך הזיכרון, על שלוש מצות וכוס תה. חבריו של ר' אהרון לא ידעו כי אלה מצות ששמר עמו מהחבילה שקיבל בשנה שעברה, וממחרת היום הוא רעב במשך שבעה ימים. לאחר החג התברר כי פקידה מסוימת עיכבה בכוונה את החבילה של ר' אהרון, ומפקד המחנה העביר אותה מתפקידה. לר' אהרון אמר המפקד: "אתם אנשים מופלאים".

(על פי אתר צעירי חב"ד)

הצעות לפעילות בגן

מטרות תוכן:

1. הילדים יכירו את סיפור גלות וגאולת מצרים, ואת הניסים הגדולים שעשה ה' לעם ישראל.
2. הילדים יחזקו את האמונה והביטחון בה' ובגאולה הקרובה בעז"ה.
3. הילדים יכירו את המושג 'סעודת משיח' שמתקיימת בשביעי של פסח.

מושגים ודמויות:

- משה רבנו
- עשר המכות
- גלות וגאולה
- עבודת פרך
- סעודת משיח

תחום	יעדים התפתחותיים	4-3	6-5
 אורייתות	הבנה מילולית של מושגים בתחום היהדות		✓
 מתמטיקה	שימוש במספר סודר	✓	✓
 מוטוריקה עדינה	חיזוק הפרדת אצבעות	✓	✓
	אימון באחיזת פינצטה	✓	
	התנסות במגוון חומרים	✓	
 מוטוריקה גסה	ריצה ועצירה לפי הוראה	✓	✓

אפשר להתבונן במפת ארץ ישראל (המוצבת בגנים רבים) או לצייר מפה כזו. הגננת תשאל: מי יודע היכן נמצאת ארץ מצרים? ארץ מצרים לא מאוד רחוקה מארץ ישראל שלנו. הגננת תראה לילדים באמצעות המפה שאחרי אילת, קצת דרומה, נמצאת מצרים. ממש במרחק הליכה של כמה ימים. לפני שנים רבות, כשהיה רעב בארץ ישראל, ירדו יעקב ואבינו ושנים עשר השבטים לגור בארץ מצרים. במצרים היו מזון רב (שנשמר לפני שנות הרעב בעצת יוסף) ומקומות מרעה לצאן של בני ישראל (אפשר להרחיב בסיפור התורה). לאחר תקופה ארוכה פרעה מלך מצרים שינה את יחסו אל בני ישראל. הוא לקח אותם להיות העבדים שלו והם עבדו בפרך. מהי עבודת פרך? עבודה קשה מאוד-מאוד. מהי גלות? כשעם ישראל נמצא מחוץ לארץ ישראל, כשלא טוב לעם ישראל, כשהם עובדים בפרך, וגם כאשר אין לנו בית מקדש ומשיח עוד לא הגיע.

שיחה 1 - עוצמת ממלכת מצרים

אפשר להציג תמונות הממחישות את החוזק של מצרים דאז. התמונות ימחישו את הקושי ואת השעבוד, ואז הילדים יוכלו להבין שרק ה' יתברך יכול לגאול את ישראל ועד כמה יציאת מצרים הייתה נס גדול.

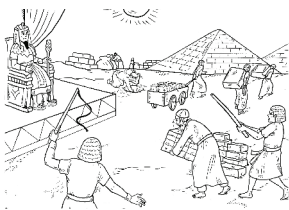
תמונה 1: המלך פרעה - מלך חזק

פרעה היה מלך רשע וחזק. כולם היו חייבים לעשות מה שהוא אמר. פרעה רצה שכולם יחשבו שהוא אלוהים, אבל הוא פחד שמישהו יילחם בו. לכן כאשר בני ישראל התרבו הוא הפך אותם לעבדים שלו. הוא רצה שהם יעבדו קשה ויהיו חלשים, ואז לא יהיה להם כוח להילחם בו (לכן הוא גם ציווה לזרוק את הבנים לַיָּאֹר, כפי שמפורט בהמשך).

תמונה 2: עבודת פרך ושעבוד מצרים

במה העביר פרעה את בני ישראל? (בעבודת פרך)

בני ישראל היו צריכים לבנות ערים שלמות מחומר ומלבנים. פרעה מינה שוטרים שיעמדו ויבדקו שאף אחד מבני ישראל לא ינוח ושכולם יעבדו ככל יכולתם. בני ישראל נאנחו מרוב עבודה קשה. "כואב לי הגב, האבן כבדה", צעק יהודי אחד. מה אתם חושבים - השוטרים המצריים עזרו לו? (לא)

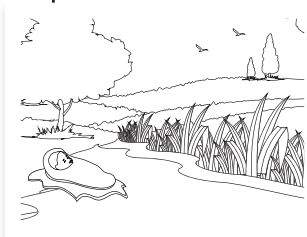
פרעה כעס מאוד שהם לא התייאשו והחליט להקשות עליהם עוד - הוא לא נתן להם לבנים לבנייה וציווה עליהם להכין בעצמם את הלבנים! המצרים סגרו לבני ישראל את בתי המרחץ (ולכן קיבלו עונש מה', את מכות שחין וכינים).

הם שלחו עליהם את החיות הרעבות שלהם (ולכן קיבלו את מכת ערוב). הם ניתקו את החמורים מהמחרשות ורתמו אליהן את היהודים בעצמם (לכן הם קיבלו את מכת דבר).

הם צעקו עליהם ללא הרף (לכן ה' העניש אותם במכת צפרדע, עם כל הרעש האיום שעשו) ולא נתנו להם כמעט לאכול (לכן שלח להם ה' את הארבה, שיאכל להם את כל האוכל).

תמונה 3: השלכת התינוקות לַיָּאֹר

המלך הרשע פרעה גזר עוד גזרה: לזרוק כל תינוק יהודי שייוולד לַיָּאֹר. המלך פרעה לא רצה שיהיו

הרבה יהודים במצרים ולכן ציווה כך (לכן הוא נענש במכת בכורות, כי הילדים של מצרים היו באים ומלשינים שלשכן היהודי נולד בן).

אך ה' שומר על היהודים בכל מקום. היהודים הערימו על המצרים, והאימהות היהודיות ילדו את התינוקות בשדה, בשקט-בשקט, בלי שהשוטרים של פרעה יראו.

אך מי יאכיל את התינוקות הקטנים בשדה? המדרש מספר שה' עשה נס גדול ונתן לכל תינוק שתי אבנים: מאבן אחת התינוק שתה דבש, ומהאבן השנייה הוא שתה חלב. מלאך שמר עליהם, וכשהם גדלו הם ידעו לחזור כל אחד לביתו. אפשר לחדד את הקושי והשעבוד: מה אתם חושבים, ילדים, טוב לעם ישראל במצרים? איך הם מרגישים? לאחר תשובות הילדים הגננת תסכם.

תמונה 4: מכות מצרים

משה רבנו הולך לפרעה ומבקש בשביל עם ישראל לצאת ממצרים. פרעה לא מסכים. ה' הפך את לבו של פרעה לקשה, והוא לא הסכים בשום אופן לשחרר את בני ישראל. לכן הוא קיבל עשר מכות.

6-5 4-3

שיחה 2 - העברת עצמת נס גאולת מצרים

בסיפור יציאת מצרים אפשר להיעזר ברצף תמונות יציאת מצרים (בהפקת הרשת)

שאלות לחזרה על קשיי הגלות:

- ← מה היה קשה לבני ישראל במצרים?
- ← מדוע רצו לצאת ממנה?
- ← למה היה לבני ישראל קשה לצאת ממצרים? (גזרות, מלך חזק)
- אמנם פרעה הוא מלך חזק, אך יש מישהו שהוא יותר חזק מכל המלכים החזקים. מי הוא, לדעתכם? (הילדים יענו)
- אנחנו יודעים שה' הכי חזק, אבל פרעה חשב שהוא יותר חזק מה', חס ושלום, אפילו שה' הביא לו לא מכה אחת, לא שתיים, לא חמש... כמה? (עשר מכות!)
- דם, צפרדע, כינים, ערוב, דבר, שחין, ברד, ארבה, חושך, בכורות.
- אפשר לחזור על עשר המכות בצורה חווייתית:
- המחשה בשיר
- המחשה בהצגה עם עזרים
- המחשה על ידי המנהג בליל הסדר לשפוך קצת יין מכוס לקערה פגומה כשאומרים כל מכה ומכה.
- אחרי תשע מכות קשות כל המצרים כבר רצו לשחרר את בני ישראל, אבל פרעה עדיין אמר שהוא הכי חזק ולא נתן להם לצאת ממצרים.
- כעת נספר כיצד יצאו בני ישראל ממצרים החזקה, שהיה לה מלך חזק וגיבור.
- לבני ישראל היה קשה מאוד והם התפללו לה': "ה', ה', קשה לנו. מצרים מעבידים אותנו, והמלך פרעה הרשע אומר לזרוק את התינוקות ליאור!" ה' שמע את התפילות שלהם. הוא זכר שהבטיח לאברהם אבינו שגם אחרי כל הגלות והשעבוד הוא לא ישכח את בני ישראל ויוציאם מגלות לגאולה. מפה, מתוך מצרים החזקה, ה' הוציא את בני ישראל. אתם מאמינים, ילדים?
- ה' אמר לבני ישראל: אני רוצה לראות אם אתם מאמינים שאוציא אתכם ממצרים. קחו שנה בן שנה -

שה זה כבש - ותקשרו אותו למיטה שלכם. בעוד שלושה ימים תקריבו אותו קרבן. בני ישראל לקחו שה וקשרו אותו למיטה בדיוק כמו שה' ציווה!

המצרים חשבו שִׁשָּׁה הוא אלוקים (חס ושלום) והשתחוו אליו. הם מאוד כיבדו את השה ואסור היה להם לקשור אותו. אבל ליהודים יש ה' יתברך, והם עשו מה שהוא אומר! הם קשרו את השה, אליל מצרים, למיטה.

ה' נתן למצרים את מכת בכורות, שבה כל מי שבכור - ימות. בני ישראל מרחו דם על המשקוף וכך מלאך המוות דילג על בתיהם. גם פרעה היה בכור, והוא פחד מאוד למות. התורה מספרת שבאמצע הלילה הוא רץ לחפש את משה ואהרן כדי שיוציאו את ישראל ממצרים.

לאחר מכת בכורות בני ישראל הקריבו את השה לקרבן פסח, כפי שציווה ה'. הם אפו מצות לדרך, ואז ה' בכבודו ובעצמו הוציא אותם ממצרים!

- אפשר לקרוע/לגזור את התמונות שמבטאות את שעבוד מצרים.
- אפשר לחפש כמה ילדים ליהודים ולהוציא אותם ממצרים.

שאלות לסיכום:

שאלות אינפורמציה: מי שולט על כל העולם? (ה') מי הכי חזק? מי היכה את מצרים? מי הוציא את עם ישראל ממצרים? (ה')

שאלות חשיבה:

- ← איך יודעים שמצרים היו חזקים?
 - ← האם משהו יכול היה לנצח את מצרים?
 - ← כיצד העניש ה' את המצרים?
 - ← כיצד בסופו של דבר הצליחו בני ישראל לצאת ממצרים?
- ה' בכבודו ובעצמו הוציא את עם ישראל ממצרים. בהגדה של פסח כתוב (מומלץ שהגגנת תקרא מההגדה) שאם הקדוש ברוך הוא לא היה מוציא את עם ישראל ממצרים אז עכשיו לא היינו פה, בגן, אלא היינו במצרים! כן! עד עכשיו היינו עבדים לפרעה חס וחלילה.
- איזה נס גדול ה' עשה עִמָּנוּ.

6-5

4-3

פעילות בתנועה

הילדים מסתובבים במרחב ופועלים לפי ההוראות הבאות:

- "יוצאים ממצרים" - כולם רצים
- "מצרים" - כולם עומדים

6-5

4-3

קריעת ים סוף

כהקדמה לסיפור קריעת ים סוף אפשר לערוך התנסות בקבוצות.

הגגנת תמלא מים בכלים שונים (כוס, גיגית, צלחת שטוחה) ותבקש מהילדים להזיז את המים לצד אחד של הכלי. נגלה כי זה לא אפשרי כיוון שטבע המים הוא להתפשט בשווה.

קריעת ים סוף התרחשה בליל שביעי של פסח, שבעה ימים אחרי יציאת מצרים (איור קריעת ים סוף ברצף תמונות יציאת מצרים, בהפקת הרשת).

הגגנת או לאמפי יספרו שלפני הרבה שנים, כשבני ישראל יצאו ממצרים, קרה להם נס גדול: ים סוף נפתח ונבקע לשניים.

איך יכול להיות כזה דבר? מדוע המים אינם זזים ובים סוף הם כן זזו? המים עשו את רצון ה', ורק ה' יכול לעשות לנו כאלה ניסים גדולים.

אפשר להדגיש את חוסר האונים של עם ישראל ליד הים, ואיך ה' הצילנו בדרך נס: המדרש מספר כי המים נבקעו לשנים עשר שבילים! עמוד הענן יישר לפני בני ישראל את החול ואת הבורות בים. עמוד האש האיר להם את הדרך ושמר עליהם מפני הרוחות, ועצי פרי גדלו והם קטפו פירות משובחים. גם לצאן שלהם גדל עשב על האדמה. המים היו כמו זכוכית והם ראו את הדגים ששוחים בין השבילים.

פרעה והמצרים רתמו את הסוסים שלהם לעגלות, פתחו את כל בתי האוצרות שלהם ומילאו את העגלות באבנים יקרות ובמטבעות. כשהם נכנסו לים ה' סגר עליהם אותו. המים שטפו אותם והם טבעו עם הסוסים והמרכבות.

בני ישראל עמדו משתוממים מצדו השני של הים. הם ראו את המצרים הרשעים טובעים, ולפתע הגלים של הים פלטו זהב, כסף ואבנים טובות. מה עשו? מיד התחילו לשיר את שירת הים. משה שר והודה לה' עם הגברים, ומרים הרימה את התוף בידה והודתה לה' על הנס הגדול עם הנשים. את הכסף והאבנים הטובות שאספו תרמו בני ישראל לבניית המשכן וכליו.

סעודת משיח - הלכה ומנהג

6-5

בדורות האחרונים התגלה על ידי אדמו"ר חב"ד כי שביעי של פסח הוא יום של גאולה, ועורכים בו סעודת משיח כפי שנהג הבעל שם טוב הקדוש. בסעודה זו אוכלים מצה ושותים ארבע כוסות של גאולה, ומכוונים בהן לגאולה האמתית והשלמה.

מדוע הסעודה נקראת 'סעודת משיח'? (הילדים ישערו) "כי באחרון של פסח מאיר גילוי הארת משיח". כ"ק אדמו"ר הריי"צ מספר (ספר השיחות תש"ב עמ' 109): "בסעודה זו (אצל הבעש"ט) היה נהוג שהדלת הייתה פתוחה לכול, וכל הנמצאים בבית הבעש"ט היו טועמים מסעודת אחרון של פסח".

בסעודת משיח נהגו לשיר ניגונים מיוחדים מכל אחד ואחד מנשיאי החסידות, החל מהבעש"ט. הרבי הריי"צ הורה לצאת בריקוד וקרא לו 'ריקוד המשיח'. הרבי הסביר: "את הביטוי 'ריקוד המשיח' אפשר לבאר בשתי דרכים: (א) ריקוד שיש לו שייכות והוא הקדמה למשיח; (ב) ריקוד שהמשיח משתתף בו. לנו כדאי לבאר באופן השני, כלומר, שמשיח כבר נמצא איתנו והוא משתתף עמנו בריקוד שלו". אפשר לרקוד בגן את ריקוד הגאולה בליווי ניגון מתאים.

בחלק הנספחים איור המתאים לספר ההלכה שלי בנושא זה.

טכניקות ליצירה

4-3

חומרים:

- בסיס קרטון/קרטון ביצוע
- בסיס שני מחומר רך יותר - קרטון גמיש/בריסטול, שני הבסיסים יהיו בגודל זהה (A5 או A4)
- מגוון חומרים בצבעי תכלת ולבן (ים): גואש, טושים, טושטוש, קרפ וכו'
- חול וחומרי יצירה בצבע חום (יבשה)

רעיון: המחשת קריעת ים סוף

את הבסיס הרך יש לעצב כים בגווני תכלת ולבן. את הבסיס היציב יותר יש לעצב כיבשה בגווני חום. בסיס הים יונח על בסיס היבשה ויוצמד אליו בצדדים בעזרת דבק/הידוק. לאחר מכן יש לגזור את בסיס הים באמצע, כך שייפתח ותתגלה היבשה. אפשר להעשיר בחיתוכיות של עצי פרי להמחשת העצים שצמחו לעם ישראל בקריעת ים סוף. רעיון נוסף: לקשט בחומרי יצירה מיוחדים ומגוונים תוף מרים, כדי להמחיש את שירת הים ולהתכונן לגאולה האחרונה.

שיר/ניגון

6-5 4-3

ממצרים גאלתנו

פעילות סוציודרמטית

6-5 4-3

הצגת יציאת מצרים על ידי לבישת גלימות וחגורות, אחיזת מקלות בידיים, הכנת תרמיל עם מצות והתפעלות מקריעת ים סוף.

מרכז חשבוני

6-5 4-3

לציר המספרים מ-1 עד 10 אפשר להצמיד את איורי עשר המכות בעזרת אטבי כביסה/סיכות משרדיות. בגיל 5-6 אפשר לדייק בסדר המכות ולהצמיד כל מכה למספר שלה (דם = 1, בכורות = 10).

מרכז אורייני

6-5

אפשר להכין "מילון גאולת מצרים" הילדים יחשבו על מילה השייכת לסיפור יציאת מצרים ומתחילה באות מאותיות הא"ב. אפשר להכניס את שמות עשר המכות, גזרות השעבוד (תינוק/יאור/פרך) או מילים הקשורות ליציאת מצרים (ים סוף/מצות/מקל/לילה). אפשר לחלק את הגן לקבוצות ולבקש מכל קבוצה לחשוב על מילים לחלק מהאותיות. לכל רעיון שיימצא אפשר לצרף כיתוב שהילדים יכתבו (5-6) או איור מתאים שיציירו/יגזרו ממאגר תמונות שהגננת תביא. לאחר מכן הגננת תאחד את כל הרעיונות, מא' עד ת', לספר או לתליה במרכז האורייני.

אביזרים ועזרי לימוד

בדיסק:

- ניגון 'ממצרים גאלתנו'

נספחים:

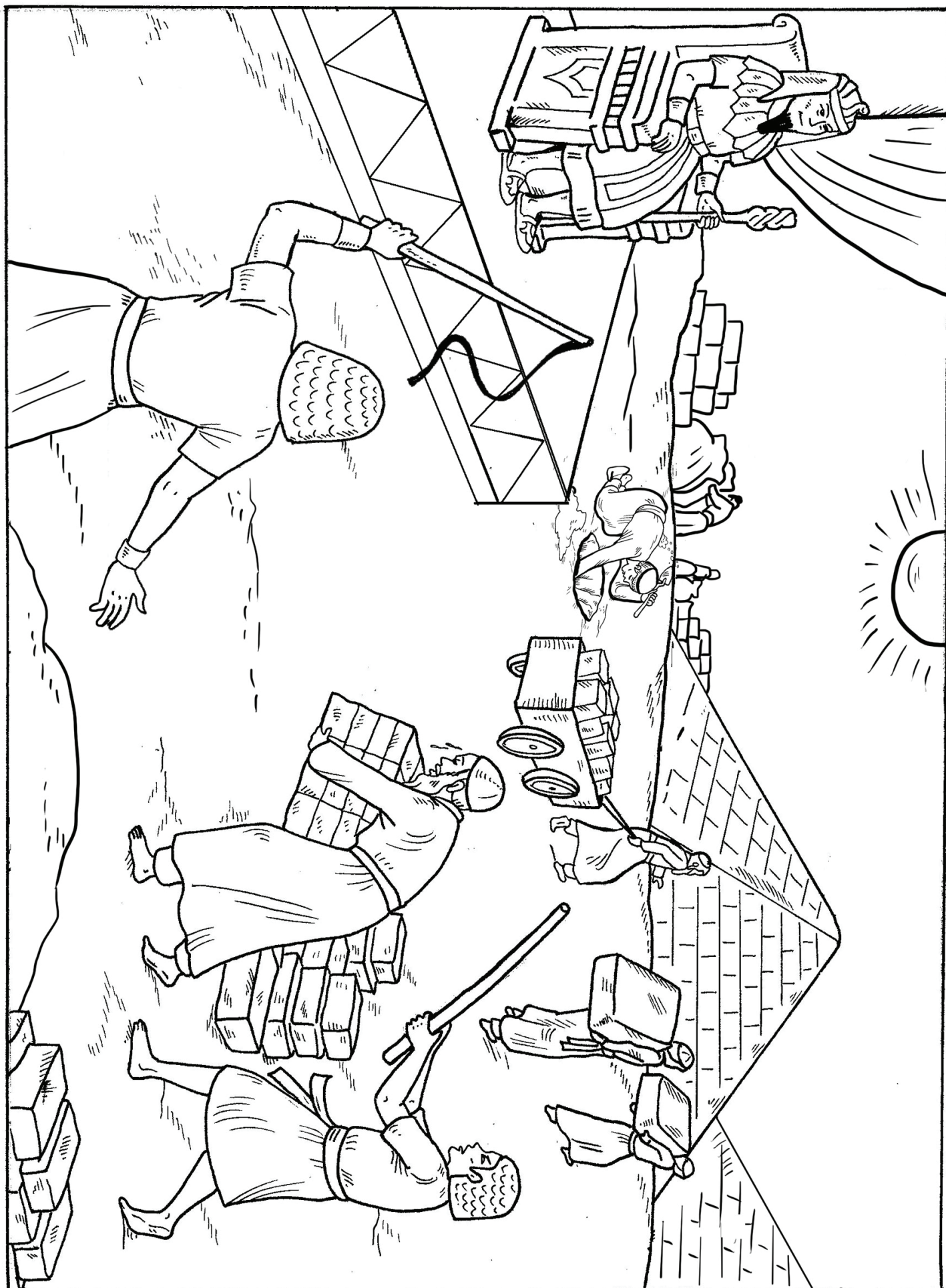
- תמונות שממחישות את הגזרות ואת קושי השעבוד
- דף הלכה ומנהג

מופקים:

- יציאת מצרים ברצף

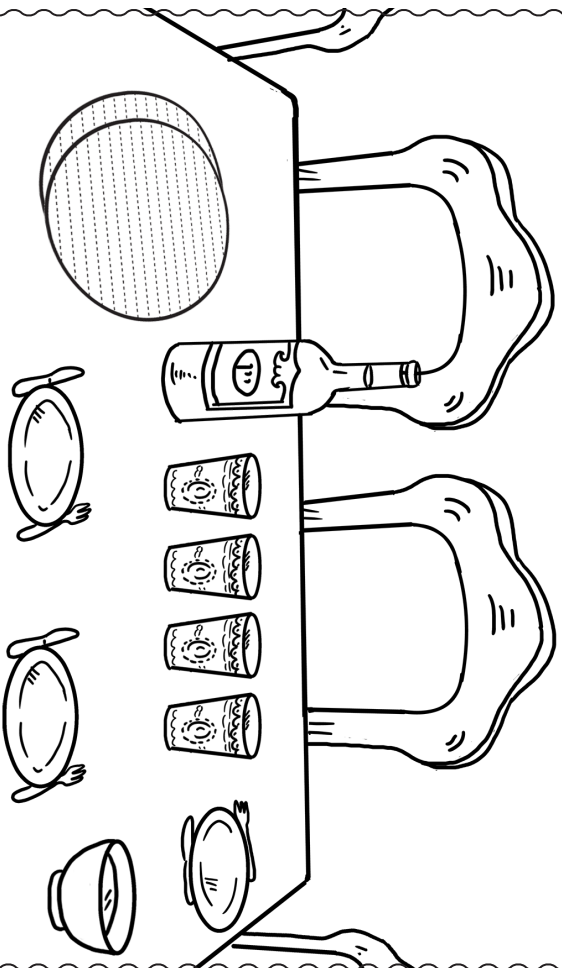

שביעי של פסח

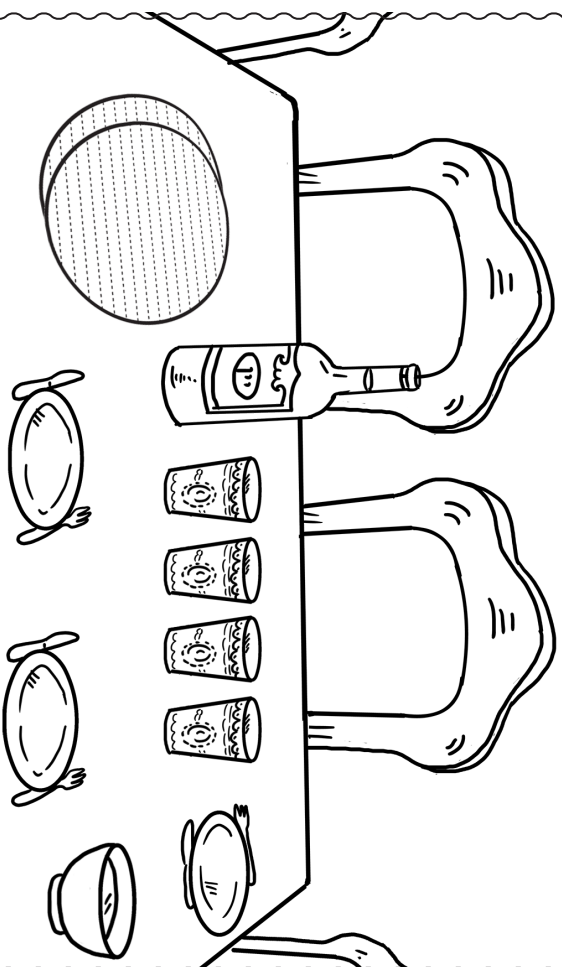
ב"ה

שביעי של פסח הוא יום של גאולה,
ועוֹרְכִים בוֹ 'סְעוּדַת מַשִּׁיחַ'
כְּפִי שְׁנֵהֶם הַפֶּעַל לְשֵׁם טוֹב הַקָּדוֹשׁ.

שביעי של פסח

ב"ה

שביעי של פסח הוא יום של גאולה,
ועוֹרְכִים בוֹ 'סְעוּדַת מַשִּׁיחַ'
כְּפִי שְׁנֵהֶם הַפֶּעַל לְשֵׁם טוֹב הַקָּדוֹשׁ.